nych przesłankach G. F. W. Hegla. Jako filolog i archeolog zarazem dał chronologię ceramiki okresu kanaanejskiego oraz izraelskiego. Uporządkował ją bowiem oraz ujednolicił w oparciu o ceramikę i stratygrafię własnych badań archeologicznych i wykopalisk z tell el-Ḥesi (bibl. 'Eglon), które prowadził słynny Sir Flinders Petrie w 1890 r. Chronologią tą z pewnymi poprawkami i udoskonaleniami posługuje się do dziś wielu archeologów i historyków. W. F. Albright przyczynił się do rozwoju i rozkwitu archeologii jako jednej z dyscyplin pomocniczych nauk biblijnych. On, pierwszy z uczonych, w tekście księgi Izajasza z Qumran rozpoznał najstarszy manuskrypt Biblii hebrajskiej, jaki dotąd odkryto, mimo iż dając do zbadania fotokopię tego manuskryptu nie powiedziano mu nic o jego pochodzeniu. W sprawach naukowych był przeciwny tak wszelkiego rodzaju dogmatyzmowi, jak również zbyt liberalnym sformułowaniom. Ta jego metoda i szczere szukanie prawdy bez oglądania się na bariery tradycjonalizmu i uprzedzeń sprawiały, że miał studentów wszystkich wyznań: katolików, żydów i protestantów różnych odcieni, rozumiał wszystkich, mimo ich różnych tradycji religijnych. Toteż wszyscy jego uczniowie głęboko cenili jego dobroć. Mimo niewątpliwego wpływu swego radykalnie krytycznego mistrza P. Haupta rozległa wiedza archeologiczna, dane biblijne i głęboka wiara utwierdzały go w przekonaniu, że przekazy biblijne Pisma św. należy uznać za historyczne.

Prawdziwie świetlane sylwetki tych dwóch mężów ponad wszystko oddanych służbie prawdy w objawionym słowie Bożym są dla nas i następnych pokoleń wzorem i testamentem. Ich dorobek naukowy ma wartość epokową. Toteż nic dziwnego, że gdy świat obiegła wieść o śmierci zasłużonych: N. Gluecka i A. Goetzego, a później nieodżałowanej pamięci o. R. de Vaux OP i W. F. Albrighta powiedziano, iż jesteśmy świadkami końca pewnej epoki.

KS. MARIAN FILIPIAK

KRONIKA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO SEKCJI BIBLIJNEJ KUL ZA R. AKAD. 1971/1972

I. W dniach od 7 XII 1971 do 7 II 1972 r. przebywał w Rzymie ks. prof. dr. S. Łach. Celem podróży było omówienie programu i działania Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej KUL z kard. G. Garrone Prefektem Kongregacji Pro Institutione Catholica, z Rektorem Papieskiego Instytutu Biblijnego ks. prof. C. Martini oraz z p. o. Sekretarzem Papieskiej Komisji Biblijnej B. Wambacq. Przy tej okazji ks. prof. Łach złożył sprawozdanie z działalności sekcji biblijnej i przedstawił jej dorobek naukowy. Wyrażono uznanie z racji działania takiej ważnej placówki naukowej jak Wydział Teologiczny sekcja biblijna i poczyniono szereg sugestii mających na celu dalszy rozwój. Między innymi postulowano utworzenie nowych katedr przy Wydziale Teologicznym. Sugestie te zostały wyrażone także w liście z dnia 21 III 1972 r. przesłanym przez kardynała Garrone na ręce Rektora KUL ks. prof. dra Alberta Krąpca OP. Na specjalnej audiencji w dniu 12 I 1972 r. ks. prof. Łach przekazał Ojcu św. 13 tomów komentarza do Starego Testamentu wydawanego przez Pallottinum pod egidą profesorów Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej KUL. Korzystając z pobytu w Rzymie ks. prof. Łach mówił o sekcji biblijnej przez Radio Watykańskie. Odbył również rozmowy z księżmi studiującymi w Rzymie nauki biblijne organizując opracowanie naukowego komentarza do apokryfów biblijnych.

W roku akademickim 1971/1972 ks. prof. S. Łacha spotkało zaszczytne wyróżnienie. Mianowicie, plenarne posiedzenie członków Wydziału I Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk powołało go w skład Komitetu Nauk Orientalistycznych PAN, o czym ks. prof. Łach został powiadomiony przez prof. dra W. Markiewicza Sekretarza Wydziału I Nauk Społecznych PAN pismem z dnia 12 IV 1972 r.

W dniach 1-3 VI 1972 r. przebywał na KUL-u ks. prof. dr Carlo Martini, Rektor Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie. Wygłosił on odczyt pt. *Najstarsze dokumenty o pochodzeniu chrześcijaństwa.* Omówił w nim najnowsze interpretacje *Testimonium Flavianum* oraz zawartość i znaczenie rękopisów znalezionych w Qumran w grocie 7. Ksiądz Rektor Martini spotkał się z Rektorem KUL, profesorami i studentami Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej KUL, zapoznał się z życiem Uniwersytetu, organizacją studiów i wydawnictwami, zwiedził Zakład Biblijny i Bibliotekę Uniwersytecką.

II. W r. akad. 1971/72 na Wydziale Teologicznym KUL z zakresu biblistyki 3 księży zdobyło stopnie licencjackie (księża: A. Kończak z Sandomierza, W. Ziemba z Olsztyna, A. Ulaczyk SCJ), 1 ksiądz — stopień magisterski (Z. Cholewa z Lublina), 3 księży stopnie doktorskie (księża: E. Michoń z Olsztyna, R. Bartnicki z Warszawy, M. Ejsmont CMS). Ponadto odbyły się 2 habilitacje: ks. dra J. Kudasiewicza z Kielc (listopad 1971) i ks. dra J. Potockiego z Przemyśla (marzec 1972). Aktualnie studia na sekcji odbywało 12 księży magistrantów i 4 księży doktorantów. Zatrudnionych było 8 pracowników nauki, w tym 1 prof. zwyczajny (ks. prof. Łach), 1 prof. nadzwyczajny (ks. prof. Gryglewicz), 4 docentów (księża: Romaniuk, Stachowiak, Langkammer, Kudasiewicz), 1 adiunkt (ks. M. Filipiak), 1 asystent (ks. J. Szlaga).

Zajęcia odbywały się przy 5 katedrach obsadzonych przez samodzielnych pracowników nauki. Kierownik każdej z katedr prowadził seminarium, na którym odbywały się ćwiczenia i przygotowywano prace dyplomowe magisterskie i doktorskie:

Ks. prof. S. Łach — prowadził seminarium naukowe egzegezy ST. Koncentrowało się ono na egzegezie Psalmów, które były przedmiotem prac seminaryjnych i dyplomowych. W seminarium uczestniczył adiunkt przy katedrze egzegezy ST ks. dr M. Filipiak oraz 7 księży studentów. Na seminarium przygotowano pracę doktorską ks. A. Dreji — *Motywacje w lamentacyjnych psalmach Izraela,* ponadto 2 prace licencjackie: ks. Ziemby — o Ps C2 i ks. Kończaka — o Ps 58. Koncepcje swoich prac licencjackich referowali księża: P. Skucha, W. Kowalski, J. Warzecha i A. Eckman.

Ks. prof. F. Gryglewicz — prowadził seminarium egzegezy NT. Brało w nim udział 5 studentów, 3 doktorantów oraz asystent przy katedrze egzegezy NT. W badaniach uwzględniano szczególnie teologiczny aspekt słownictwa i struktur literackich. Prócz tego zapoznawano się z różnymi koncepcjami rozwiązań wielu kwestii szczegółowych (np. kwestii zmartwychwstania Jezusa, męki Pańskiej, zagadnienia grzechu pierworodnego). Uczestnicy seminarium przygotowywali również obcojęzyczne streszczenia polskich artykułów biblijnych, wysyłane następnie do Internationale Zeitschriftenschau für Bibelwissenschaft und Grenzgebiete. Uzupełniano również bibliografię do prac przygotowywanych przez katedrę egzegezy NT. W ciągu roku akad. na tym seminarium w ramach Wydziału Teologicznego ukończono 2 prace doktorskie: ks. E. Michonia — *Logion J 1, 51,* ks. R. Bartnickiego — *Uroczysty wjazd Chrystusa do Jerozolimy* oraz pracę licencjacką ks. A. Ulaczyka — *Redakcja perykopy o znaku Jonasza.*

Ks. doc. dr hab. K. Romaniuk — prowadził seminarium naukowe z teologii biblijnej NT tak na kursie specjalistycznym, jak i na kursie zwyczajnym. Kierunek

badań na seminarium dotyczył następujących zagadnień: soteriologii św. Pawła, problematyki zasad i motywacji moralnych szczególnie w pismach św. Pawła, problemu powołania indywidualnego i zbiorowego w Biblii.

Ks. doc. dr hab. L. R. Stachowiak — prowadził seminarium naukowe na kursie specjalistycznym i na kursie zwyczajnym. Badania skoncentrowane były na takich zagadnieniach, jak: koncepcja Boga w ST, problem eschatologii w Biblii i inne. Na seminarium przygotowuje się szereg prac magisterskich, a ks. mgr E. Szewc pod kierunkiem kierownika seminarium przygotowuje rozprawę doktorską na temat: *Fałszywi nauczyciele w listach Judy i II Piotra.* Doktorant na kilku seminariach referował zagadnienia związane z literaturą henochicką, a zwłaszcza jej stosunek do wspólnoty qumrańskiej oraz problem cytatów z Hen w liście Judy.

O. doc. dr hab. H. Langkammer — kierownik katedry Archeologii i Geografii Biblijnej. Katedra prowadzi trzy formy działalności: 1. wykłady, 2. seminaria, 3. badania naukowe pod kierunkiem kierownika katedry.

1. Plan wykładów na kursie wyższym obejmował zagadnienia współczesnej techniki wykopaliskowej, zawężone do okresu powojennego. Szczególny nacisk położono na topografię Jerozolimy, na dzieje odbudowy murów Jerozolimy za czasów Nehemiasza oraz na propozycje i dysproporcje zauważone między „trzema" świątyniami (Salomona, Zorobabela i Heroda) zarówno w dokumentach literackich (a zwłaszcza biblijnych), jak i w wykopaliskach. Na kursie zwyczajnym kierownik katedry prowadził wykłady na temat hymnów chrystologicznych NT.

2. Seminarium miało na celu przeegzaminowanie dokumentów gnostyckich odkrytych w ostatnim stuleciu przez wykopaliska, by na ich podstawie wskazać na odchylenia, jakie zachodzą pomiędzy gnozą a NT. Stąd też wybór tematów przez 22 uczestników seminarium skupiał się wokół tego zagadnienia. Rozpracowywano między innymi następujące zagadnienia: Koncepcja dwu Adamów wobec paraleli śmierć — życie w teologii Pawła a zasada pojęć przeciwstawnych w systemach gnostyckich, „Nowy człowiek" w teologii Pawła a mit gnostycki „salvator salvatus" (wzgl. salvadus), „Syn Człowieczy" w ewangeliach synoptycznych w świetle gnostyckiej koncepcji o kosmicznym „praczłowieku".

Na tym seminarium, w ramach Wydziału Teologicznego, ukończono pracę magisterską Z. Cholewy pt. *Chrystus pośrednik Nowego Przymierza (Hbr 9, 15-23)* oraz pracę doktorską ks. mgra M. Ejsmonta pt. *Złorzeczenia w Psalmach.* Ta ostatnia, zwłaszcza w ostatnim rozdziale, bazowała na najnowszych tekstach pozabiblijnych dostarczonych nam przez różne ośrodki badań wykopaliskowych.

3. O badaniach naukowych kierownika katedry świadczą jego publikacje (zob. niżej). W opracowanym przez siebie komentarzu do Ezd-Neh O. Langkammer miał wiele do powiedzenia jako archeolog, o czym świadczą nie tylko tytuły, np. we wstępie „Świadectwo archeologii o powrocie Judejczyków z niewoli babilońskiej" czy w ekskursie II „Restauracja murów za Nehemiasza na tle topografii i historii Jerozolimy", ale cały komentarz poświęcający archeologii, realiom biblijnym, geografii biblijnej, paleografii itp. wiele cennych uwag.

Ks. doc. dr hab. J. Kudasiewicz prowadził seminarium biblijno-homiletyczne w Instytucie Pastoralnym. Tematem seminarium była hermeneutyka praktyczna. W r. akad. 1971/72 pracowano nad problematyką Ewangelii Dziecięctwa w przepowiadaniu i katechezie. Ten sam kierunek miały wykłady.

III. Profesorowie Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej KUL brali udział w zjazdach naukowych w kraju i za granicą, na których wygłaszali referaty. Ks. prof. Łach 27 XII 1971 r. spotkał się z profesorami Szkoły Ojców Franciszkanów

w Jerozolimie, a 7 II 1972 z profesorami Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie. Również w Rzymie 2 II 1972 r. w Papieskim Instytucie Studiów Kościelnych wygłosił referat *Współczesna biblistyka polska i jej perspektywy.* W dniu 7 VI 1972 r. na Zjeździe Orientalistów w Warszawie wygłosił referat pt. *Czy i o ile metoda badań Gunkela nad Psalmami jest uzasadniona.* W dniu 15 III 1972 r. w Arcybiskupim Seminarium Duchownym we Wrocławiu miał odczyt o Psalmach królewskich (mesjańskich) we współczesnej biblistyce, a 2 V 1972 r. w Seminarium Duchownym w Przemyślu — o pracach naukowych Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej KUL. — Ponadto brał czynny udział w Kongresie Teologów Polskich na KUL-u (wrzesień 1971), jak i w X Kongresie Biblistów Polskich w Krakowie, na który opracował wykład na temat ‚ani" i „anawim" w Psalmach.

Ks. prof. Gryglewicz przewodniczył na seminarium egzegezy NT w Poznaniu 15 X 1971 r. obradującym na temat Męki Chrystusa. Wziął udział w Kongresie Biblijnym w Krakowie 6—8 VI 1972 r., na którym wygłosił referat pt. *Redakcja Łk 8, 15.*

Ks. doc. Romaniuk brał udział w Kongresie Teologów Polskich w Lublinie we wrześniu 1971, na którym wygłosił referat pt. *O niektórych przejawach, źródłach i dewiacjach antropocentryzmu teologicznego.* Na Zjeździe Biblistów Austriackich w Klosterneuburg (październik 1971) wygłosił referat pt. *Der aktuelle Stand der Biblistik in Polen.* Na Sympozjum Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijańskim w Lublinie w dniach 16—17 III 1972 wygłosił odczyt pt. *Biblia u Ojców Kościoła, a Ojcowie Kościoła w studium Biblii.* Ponadto ks. doc. brał udział w seminarium dla tłumaczy Pisma św. w Halle/S w dniach 10—29 VIII 1971 oraz w Sesji Plenarnej Zarządu Głównego Światowej Federacji Katolickiej Apostolatu Biblijnego (The World Catholic Federation for the Biblical Apostolat) w Klosterneuburg 6—11 X 1971.

Ks. doc. dr L. R. Stachowiak na zebraniu Towarzystwa Naukowego w Łodzi wygłosił referat pt. *Zagadnienie grzechu pierworodnego według prac egzegetów i teologów austriackich z uwzględnieniem książki pt. „Ist Adam an allem schuld?"* Na Kongresie Biblistów Polskich w Krakowie 6—8 VI 1972 wygłosił referat pt. *Eschatologia Ewangelii wg św. Jana.* Ponadto miał 5 wykładów biblijnych na tematy następujące: *Biblia księga bosko-ludzka, Prorok — zwiastun Słowa Bożego, Człowiek — obrazem i podobieństwem Bożym, Życie i śmierć w ocenie Biblii, Biblijne zrozumienie miłości chrześcijańskiej.* Powyższe wykłady zostały oddane do druku w „Wiadomościach Diecezjalnych Diecezji Łódzkiej" r. 1972.

O. Langkammer miał w Seminarium Duchownym we Wrocławiu odczyt pt. *Eschatologiczne spojrzenie pierwotnych gmin chrześcijańskich w oparciu o źródło Logiów Pana* (listopad 1971). W Seminarium Duchownym w Przemyślu wygłosił referat pt. *Inkarnacja Jezusa jako kryterium decydujące o porządku chronologicznym nowotestamentowych hymnów chrystologicznych* (maj 1972), w Kłodzku w Seminarium Ojców Franciszkanów — *Sfera ontyczna a sfera poznawcza synostwa Bożego Jezusa na tle wybranych tekstów NT* (grudzień 1971), a na Kongresie Biblistów Polskich (Kraków, 6—8 VI 1972) — *Rz 1, 3. 4: dwu- czy trzystopniowa chrystologia?*

Ks. doc. Kudasiewicz w ATK w Warszawie na sympozjum homiletyczno-katechetycznym 9—12 IX 1971 miał referat na temat *Biblijna teologia chrztu w katechezie.* Na Kongresie Biblistów Polskich (Kraków, 6—8 VI 1972) wygłosił referat pt. *Jeruzalem punktem wyjścia misji apostolskiej,* a na sympozjum biblijno-liturgicznym w Krościenku (22—23 VI 1972) odczyt pt. *Biblijne teksty obrzędu pogrzebu.* Na Sympozjum Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijańskim w Gnieźnie w dn. 24—26 V 1972 r. miał wykład na temat *Greka biblijna i jej*

dalszy rozwój. Przez cały rok akad. prowadził wykłady na temat konst. *Dei Verbum* dla sióstr zakonnych w Kielcach.

Ks. Filipiak na Kongresie Biblistów w Krakowie 7 VI 1972 r. wygłosił referat pt. *Sens 'olām w Ekl 3, 11b*, a w Lublinie w okresie kwiecień-maj 1972 cykl konferencji biblijnych o *Dei Verbum* dla sióstr urszulanek.

Ks. Szlaga na zebraniu Towarzystwa Naukowego KUL 8 V 1972 wygłosił referat pt. *Paralela Adam — Chrystus w Listach św. Pawła.* W Ośrodku Duszpasterstwa Akademickiego w Gdyni 9 IV 1972 miał odczyt pt. *Katecheza paschalna Apostołów.* Ponadto prowadził wykłady z biblistyki w 3 żeńskich domach zakonnych Lublina, w tym comiesięczne konferencje o *Dei Verbum* dla przełożonych zakonów żeńskich diec. lubelskiej.

IV. Profesorowie Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej KUL biorą udział lub kierują następującymi pracami zbiorowymi:

Ks. prof. Łach jest redaktorem naczelnym serii komentarzy do ST, redaktorem II tomu *Wstępu ogólnego do Pisma św. (ST)*, redaktorem głównym (razem z ks. Filipiakiem) pracy zbiorowej o mesjanizmie oddanej do druku w Towarzystwie Naukowym KUL, redaktorem działu egzegezy ST w *Encyklopedii Katolickiej* oraz redaktorem planowanego tłumaczenia na język polski apokryfów biblijnych.

Ks. prof. Gryglewicz jest redaktorem serii komentarzy do NT, jednym z 4 głównych redaktorów *Encyklopedii Katolickiej*, redaktorem odpowiedzialnym za dział egzegezy NT oraz redaktorem 4 prac zbiorowych: o teologii Łk, o teologii Jn, o zagadnieniach męki Chrystusa w opisie ewangelistów oraz pracy o trudniejszych problemach teologicznych NT.

Udział ks. prof. Romaniuka w wydawnictwach zbiorowych i w innych pracach naukowych jest następujący: Redakcja naukowa 2 wyd. *Biblii Tysiąclecia*, B. Dreher-Neues Predigt-Werk. Verlag Styria (komentarze do perykop ewangelijnych), B. Przybylski i in. — dzieło zbiorowe na temat łaski, Prace w Komitecie Wykonawczym Światowej Federacji Apostolatu Biblijnego (powołany do Kom. Wykon. 10 X 1971), zwykłe posiedzenia i prace bieżące w Komisji Episkopatu do Spraw Nauki Katolickiej, redaktorstwo działu teologii biblijnej NT w *Encyklopedii Katolickiej.*

Prace redakcyjne ks. prof. Stachowiaka: Redaktorstwo ST w *Biblii Tysiąclecia*, 2 wyd.: redaktorstwo biblijnej części „Concilium"; redaktorstwo nast. działów w *Encyklopedii Katolickiej:* teologia biblijna ST, judaizm, filologia biblijna.

O. doc. Langkammer jest redaktorem działu archeologii i geografii biblijnej w *Encyklopedii Katolickiej.*

Ks. Kudasiewicz współpracował w przygotowaniu *Polskiej Bibliografii Biblijnej* (t. 1 — r. 1971, t. 2 — r. 1972), współpracuje jako autor i jako redaktor w przygotowaniu do druku *Komentarzy do nowych czytań biblijnych* (dzieło pod red. ks. bpa Stroby wydaje ATK, t. 1 w druku), współpracuje jako autor w pracy zbiorowej pod red. ks. prof. Gryglewicza *Chrystus i Kościół.* Ponadto ks. Kudasiewicz jest jednym z autorów serii komentarzy do ST, przygotowuje komentarz do *Pieśni nad pieśniami.*

Ks. Filipiak współpracuje w serii komentarzy do ST przygotowując komentarz do księgi Koheleta; współpracuje jako autor i redaktor w pracy zbiorowej o mesjanizmie oddanej do druku w Tow. Nauk. KUL, współpracuje jako autor w pracy zbiorowej o teologii IV Ewangelii pod redakcją ks. prof. Gryglewicza.

Ks. Szlaga współpracuje jako autor w pracy zbiorowej o teologii Łukasza przygotowywanej pod red. ks. prof. Gryglewicza.

Wszyscy profesorowie sekcji biblijnej współpracują w tworzeniu *Encyklopedii*

Katolickiej bądź to jako redaktorzy, bądź jako autorzy haseł. Ks. Szlaga jest ponadto zatrudniony w redakcji *Encyklopedii* w charakterze redaktora merytoryczno-leksykograficznego działów biblijnych. Pracownicy naukowi mają zajęcia przede wszystkim na sekcji biblijnej, a poza tym na kursie zwyczajnym Teologii „A" (księża: Langkammer, Kudasiewicz, Filipiak, Szlaga), Teologii „B" (księża: Romaniuk, Kudasiewicz, Szlaga), a także na specjalizacji dogmatycznej (ks. Romaniuk) i w Instytucie Pastoralnym (ks. Kudasiewicz).

V. Wykaz prac profesorów Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej:

Ks. Łach — Książki: *Księga Kapłańska,* Poznań 1970; *Księga Liczb,* Poznań 1970; *Księga Powtórzonego Prawa,* Poznań 1971; *Wstęp do Pięcioksięgu* (ss. 200) oraz *Wstęp do Psalmów* (ss. 150), W: *Wstęp do Pisma św. ST,* Poznań 1972, t. II.

Artykuły: *Nieprzyjaciele w Psalmach,* RTK, 18 (1971), z. 1 s. 33-49; *Gatunki Psalmów, miejsce ich powstania i struktura,* ZN KUL, 15 (1972), nr 2, s. 3-14; *Idea wybraństwa Bożego w Piśmie św.,* W: *Księga pamiątkowa Sem. Duch. w Tarnowie,* Tarnów 1972, s. 117-131; *Znaczenie tytułów w Psalmach,* RTK, 19 (1972) z. 2, s. 69-87; *Psalmy dziękczynne w Psałterzu,* W: *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej,* Lublin 1973, s. 85-97.

Recenzje do Ksiąg Ezd-Neh w ZN KUL, 15 (1972); *Idea zbawienia w Ps 3;* „Colloquium salutis", 1972; recenzja 2 wyd. *Biblii Tysiąclecia,* RTK, 20 (1973), z. 1 z. 1 s. 115—117; recenzje najnowszych prac o Psalmach, tamże, s. 117—119.

Prace oddane do druku: *Współczesne metody w pracach nad Psalmami,* ATK; *Współczesna biblistyka polska,* ZN KUL; *Ani i Anaw w Psalmach,* Kraków; *Natchnienie ksiąg biblijnych,* W: *Wstęp ogólny do Pisma św.,* t. I; recenzje do Ksiąg Ezd-Neh w VT, 1973. Artykuły do *Encyklopedii Katolickiej: Formowanie się ST; Bezbłędność Biblii.*

Ks. Gryglewicz — Artykuły wydrukowane: *Faryzeusze a Janowy Kościół,* ZN KUL, 14 (1971), s. 37-46; *Myśl o posłaniu Chrystusa Pana w NT,* RTK, 18 (1971), z. 1, s. 97-112; *Dwa lata polskiej biblistyki,* „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne", 4 (1971) 267-285.

Prace oddane do druku: Książki: *Męka Chrystusa* (redakcja, ss. 185); *Ewangelia Łk* (ss. 818). Artykuły do *Encyklopedii Katolickiej: Jezus przed Piłatem; Przekłady Biblii; Recepcja Biblii; Cytaty biblijne; Chronologia biblijna; Bóg św. Jana; Formowanie się NT* oraz wiele mniejszych haseł.

Ks. Romaniuk — Książki: *Motywacja napomnień moralnych w Listach św. Pawła,* (Sprawy Biblijne), Poznań 1971, ss. 180; *El sacerdocio en el Nuevo Testamento,* Madryd 1971, ed. Sal Terrae, ss. 292; *Kapłaństwo w NT* (wspólnie z o. Jankowskim), Katowice 1972, ss. 300; przetłumaczył i opracował *Słownik Teologii Biblijnej.* Poznań—Warszawa 1972. Pallottinum ss. 1168.

Artykuły: *Niektóre skutki bojaźni Bożej według ewangelii synoptycznych,* RTK, 18 (1971), z. 3, s. 61-76; *Nota su Rom. 5, 12. A proposito del problema del male,* „Riv. Bibl. It.", 19 (1971) 327-334; *Hermeneutyka biblijna a teologia liturgii,* RBL, 24 (1971) 123-130; *Post-Conciliar Biblical Reneval in Poland.* „Mundo Dei Verbum", 3 (1971) 14-16; *Wpływ biblistyki na odnowę nauk teologicznych,* „At. Kapł.", 77 (1971) 69-79; *Niektóre pouczenia moralne i sposób ich uzasadnienia w pismach św. Pawła,* tamże, 76 (1971) 219-228; *Temat powołania Bożego i jego konsekwencje dla teologii moralnej,* RTK (1972), z. 2, s. 89-98; *„Idąc na cały świat..."*, W: *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej,* Lublin 1973, s. 129—136. Sprawozdania: *Seminarium dla tłumaczy Pisma św. w Halle/S,* ZN KUL, 15 (1972), nr 1, s. 65; *Światowa Federacja Katolicka Apostolatu Biblijnego,* tamże s. 66.

Ks. Stachowiak — Prace wydrukowane: Książki: *Księga Jeremiasza*

(wstęp, tłumaczenie i wyjaśnienia), W: *Biblia Tysiąclecia*, Poznań 1971[2], s. 907--976; *Księga Daniela* (wstęp, tłumaczenie i wyjaśnienia), tamże, s. 1030-1050; *Księga Psalmów* (tłumacz. wspólnie z o. Jankowskim, wstęp i wyjaśnienia własne), tamże, s. 570-711; *List św. Jakuba* (wstęp, tłumaczenie i wyjaśnienia), tamże, s. 1371--1375; Wprowadzenie do Ksiąg: Pięcioksięgu, Liczb, 1-2 Sm, Tb, Jud, Est, Wstęp do ksiąg dydaktycznych, Oz, Am, Hab, Zch, ogólny wstęp do ksiąg prorockich w tejże *Biblii Tysiąclecia;*

Artykuły: *Apokaliptyka i eschatologia u progu ery chrześcijańskiej*, „At Kapł.", 77 (1971) 57-68; *Historia i eschatologia u proroków*, RTK, 18 (1971), z. 1, s. 85-95; *Starotestamentalna koncepcja Boga*, tamże, 19 (1972), z. 1, s. 61-72; *Odwieczne pochodzenie Słowa (J 1, 1-5)*, RBL, 25 (1972) 156-168); *Spotkanie Jezusa z Nikodemem*, RTK, 20 (1973), z. 1, s. 69-81, oraz recenzja *Biblii Tysiąclecia* i inne publikacje biblijne w „Wiadomościach Diecezjalnych Łódzkich", 1972.

Pozycje oddane do druku: *Historia biblistyki w Polsce w XIX i w początkach XX w.* (ok. 60 s. maszynopisu), W: *Historia teologii w Polsce; Eschatologia Ewangelii wg św. Jana* (ukaże się w wydaniu zbior.). Recenzja: F. D e x i n g e r i in., *Ist Adam an allem schuld?*, (Tyrolia Verlag), Innsbruck 1971, (10 s. maszynopisu). Artykuły do *Encyklopedii Katolickiej: Asceza* (w judaizmie); *Biblijny* styl (w art. zbiorowym: *Biblia*).

O. L a n g k a m m e r — Prace wydrukowane: *Księgi Ezd-Neh*, w serii komentarzy do ST, Poznań 1971, ss. 336; *Próba nowej interpretacji ekstazy prorockiej*, RBL, 2 (1971) 197-205; *Literarische und theologische Einzelstücke in 1 Kor 8, 6*, NTS, 17 (1971) 193-198; *Edykt Cyrusa w Ezd 1 w świetle tekstów biblijnych i pozabiblijnych a myśl teologiczna kronikarza*, RTK, 18 (1971), z. 1, s. 21-32; *Oczekiwanie przyjścia Chrystusa i Pana w pierwotnych gminach chrześcijańskich*, „At. Kapł.", 63 (1971) 29-40; *Różne aspekty teologiczne pojęcia gôlah w Ezd-Neh*, RTK, 19 (1972), z. 1, s. 19-30:

Recenzje: H. C. M. V o g t, *Studie zur nachexilischen Gemeinde in Esra-Nehemia*, RTK, 18 (1971), z. 1, s. 137-139; ks. S. Ł a c h, *Księga Kapłańska*, Poznań 1970, ss. 343; t e n ż e, *Księga Liczb*, Poznań 1970, ss. 345; t e n ż e, *Księga Powtórzonego Prawa*, Poznań 1971, ss. 374, w RBL, 25 (1972) 69-73 oraz w „Theologische Revue", 1972, s. 101-104.

Prace oddane do druku: Kilka haseł do *Encyklopedii Katolickiej* na literę „B"; szereg artykułów monograficznych do różnych czasopism, także zagranicznych (m. in. oddany do redakcji Św. Wojciecha w Poznaniu, pt. *Jezusowe słowa z krzyża); Die Antwort Jesu auf die Frage des Hohenpriesters nach der Gottesschuschaft (Mk 14, 53-65)* — do „Biblische Zeitschrift"; monografia *Hymny chrystologiczne NT*, oddana do druku na r. 1973 do redakcji Św. Jacka w Katowicach, mps ss. 300.

Ks. K u d a s i e w i c z — Pozycje wydrukowane: *Jedność dwu testamentów jako zasada wyjaśnienia Misterium Chrystusa w Kościele pierwotnym*, RBL, 24 (1971) 95-109; *Centralne tematy teologiczno-etyczne kazania na Górze*, „At. Kapł.", 77 (1971) 80-91; *Śp. ks. prof. E. Dąbrowski*, RTK, 18 (1971), z. 1, s. 131-134; *Jeruzalem deptana będzie przez pogan... (Łk 21, 20-24)*, tamże, 19 (1972) 83-93.

Artykuły do *Encyklopedii Katolickiej*: *Biblia — księga Ludu Bożego, Wstęp ogólny do Pisma św.; Biblia w duszpasterstwie.*

Ks. F i l i p i a k — Pozycje wydrukowane: *Przymierze w Piśmie św.*, RBL, 25 (1972) 145—155; *Arka Przymierza i Święty Namiot, pierwsza świątynia ST*, „Poznańskie Studia Teologiczne", 1972; *Kairologia w Ekl. 3, 1-15*, RTK, 20 (1973), z. 1, s. 83-93; *Kronika Wydziału Teologicznego sekcji biblijnej KUL za r. akad. 1971/72*, tamże, s. 105-112. Sprawozdania: *Egzaminy kwalifikacyjne do stopni biblijnych na*

KUL-u w r. 1966/67, RBL, 24 (1971) 224 n.; *Szkoła Biblijna przy Wydziale Teologicznym: KUL*, ZN, KUL, 15 (1972), nr 2, s. 87 n.

Prace oddane do druku: *Mesjanizm królewski w Ps 2*, „Collectanea Theologica"; *Sens 'olām w Ekl. 3, 11b*, RBL; 4 artykuły do pracy zbiorowej o mesjanizmie, mianowicie Rdz 3, 15; Jr 23, 5; Ps 2; Ps 110 oraz 2 hasła do *Encyklopedii Katolickiej (Beniamin i Złoty cielec)*.

Ks. Szlaga — Prace wydrukowane: *Chrystus i Apostołowie jako fundament Kościoła*, RTK, 18 (1971), z. 1, s. 113-130; *Symbolika kamienia i fundamentu — u Iz 28, 16-17*, „Studia Pelplińskie", 2 (1971) 149-157; oraz recenzja: S. Łach, *Rozwój ofiar w religii starotestamentalnej*, Poznań 1970 w RBL, 24 (1971) 256 n.

Artykuł oddany do druku (do pracy zbiorowej pod kierunkiem ks. Gryglewicza) *Między śmiercią i zmartwychwstaniem*.

KS. MARIAN FILIPIAK

X KONGRES BIBLISTÓW POLSKICH

W dniach 6—8 VI 1972 r. odbył się w Krakowie coroczny Kongres Biblistów Polskich. W obradach wzięli udział wykładowcy Pisma św. z KUL-u, ATK oraz z diecezjalnych i zakonnych ośrodków naukowych i Seminariów Duchownych. W Kongresie uczestniczyli także bibliści zagraniczni, mianowicie: ks. prof. C. Martini, rektor Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie, ks. prof. W. Kornfeld z Wiednia, ks. prof. R. Schnackenburg z Würzburga, ks. prof. J. Gnilka z Münster, ks. prof. H. Schürmann z Erfurtu ze swoim asystentem J. Wanke.

Obrady rozpoczęły się 6 VI mszą św. koncelebrowaną, której przewodniczył ks. kard. K. Wojtyła. Po przemówieniu powitalnym ks. kard. Wojtyły otwarcia obrad dokonał przewodniczący Sekcji Biblistów ks. prof. S. Łach. W imieniu Komitetu Organizacyjnego (księża: J. Chmiel, S. Grzybek, W. Smereka) przemówił ks. prof. S. Grzybek, a ks. dr J. Chmiel odczytał list od ks. S. kard. Wyszyńskiego, Prymasa Polski, skierowany do uczestników Kongresu.

W pierwszym dniu obrad pod przewodnictwem ks. prof. S. Łacha referaty wygłosili bibliści zagraniczni, mianowicie: ks. C. Martini (*Ostatnio odkryte rękopisy NT*), ks. W. Kornfeld (*Teologia krwi w ST*), ks. R. Schnackenburg (*Urząd kościelny według Ef 4, 7-16*) oraz ks. prof. dr L. R. Stachowiak (*Eschatologia Ewangelii według św. Jana*).

Drugi dzień obrad pod przewodnictwem ks. rektora J. Stępnia upłynął pod znakiem wypowiedzi biblistów polskich. I tak referaty swe przedstawili: ks. prof. dr W. Smereka (*Czy możliwe było zetknięcie się Jana Chrzciciela, Jana Ewangelisty i Pawła Apostoła z Qumrańczykami*), ks. doc. dr J. Kudasiewicz (*Jeruzalem — punktem wyjścia misji apostolskiej, Łk 24, 27*), ks. dr hab. J. Potocki (*Natura mądrości w ujęciu Syracha*). Komunikaty natomiast wygłosili: ks. prof. F. Gryglewicz (*Redakcja Łk 8, 15*), ks. dr S. Mędala (*Ambiwalencja słów i zwrotów w czwartej ewangelii oraz jej pochodzenie*), ks. dr J. Szczurek (*Trzcina nadłamana i gasnący knotek w I Pieśni o Słudze Jahwe, Iz 42, 3*) oraz ks. dr M. Filipiak (*Sens terminu 'olām w Ekl 3, 11b*).

Mszą św. za zmarłych profesorów rozpoczął się trzeci dzień obrad. Wygłoszono 2 referaty zawierające sugestie praktyczne: ks. rektor prof. dr J. Stępień (*Perspektywy, propozycje i plany biblistyki polskiej*) oraz ks. dr J. Frankowski (*Kilka uwag na temat nauczania Pisma św. w seminariach*). Po referatach i komunikatach odbywały się dyskusje. Podsumowanie dokonane przez ks. dziekana S. Grzybka zamknęło Kongres Biblistów Polskich.